

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Läsfrämjande arbete X5000-Läståget

Hur kan förskollärare arbeta med flerspråkiga barns
språkutveckling

Liana Aghakhanyan

2015

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Didaktik
Förskolläraryrket

Handledare: Elisabeth Björklund
Examinator: Annie Hammarberg

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Elisabeth Björklund som med sina ovärderliga synpunkter och betydelsefulla kommentarer har varit till stor hjälp i mitt arbete. Jag vill tacka de fyra forskollärare som med sina intervjuer, kunskaper och erfarenheter har bidragit i denna studie. Även ett stort tack till all personal på Skrivarverkstaden för allt stöd och hjälp. Jag vill även tacka Gävle bibliotekarier Sara Hagström Andersson och Claes Wallgren för sitt engagemang och sina insatser i min studie. De har alltid varit tillgängliga för att besvara på mina frågor kring läsfrämjande arbetet X5000-Läståget.

Sist men inte minst vill jag rikta ett stort tack till min familj, min mamma, min man och mina två härliga barn som har stöttat mig under hela arbetet.

Med vänliga hälsningar Liana Aghakhanyan, Hösten 2015

Aghakhanyan, Liana (2015). *Läsfrämjande arbete X5000-Läståget. Hur kan förskollärare arbeta med flerspråkiga barns språkutveckling utifrån läsfrämjande arbete X5000-Läståget?* Examensarbete i didaktik. Förskolläraryrket. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

Med tanke på att dagens Sverige har blivit ett mångkulturellt och flerspråkigt samhälle har behov av nya lärandestrategier uppkommit. Flerspråkighet och flerspråkiga barns språkutveckling är därmed ett aktuellt ämne i dagens Sverige. Syftet med detta examensarbete är att undersöka hur förskolläraren arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling på förskolan utifrån ett läsfrämjande- och läsutvecklingsarbete X5000-Läståget.

Undersökningen gjordes utifrån tre frågeställningar som berör området X5000-Läståget, flerspråkiga barns språkutveckling samt modersmålets betydelse i flerspråkiga barns språkutveckling. Arbetets empiri har samlats in och analyserats utifrån det sociokulturella perspektivet på språkutveckling. Intervjuer har utförts med fyra förskollärare för att kunna besvara frågeställningar i syfte och komma fram till resultatet.

Resultatet av denna studie visar att det läsfrämjande- och läsutvecklande arbetet X5000-Läståget i förskolan enligt förskollärarna är ett till viktigt bidrag för flerspråkiga barns språkinlärning och språkutveckling i det svenska språket i samspel med lärarrollen.

Nyckelord: Bilderbok, bokläsning, flerspråkighet, förskola, modersmål, mångkulturell, språkutveckling, tvåspråkighet, X5000.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Tidigare forskning och teori	1
1.1.1 Flerspråkiga barn i förskolan.....	2
1.1.2 Flerspråkiga barns språkutveckling	2
1.1.3 Högläsningen och flerspråkiga barns språkutveckling	3
1.1.4 Bilderboken och flerspråkiga barns språkutveckling	5
1.1.5 Modersmålet och flerspråkiga barns språkutveckling	6
1.1.6 Läsfrämjande arbete X5000-Läståget.....	7
1.1.7 Sociokulturellt perspektiv.....	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
2 Metod	10
2.1 Urval	10
2.2 Genomförande	11
2.3 Bearbetning av det insamlade material.....	11
3 Resultat	12
3.1 Flerspråkiga barn i förskolan.....	12
3.1.1 Förskollärarkompetens och flerspråkiga barn	13
3.1.2 Möjligheter och svårigheter i arbetet med flerspråkiga barn	13
3.2 Läsfrämjande arbete X5000-Läståget.....	14
3.2.1 Fyra intervjuade förskollärarnas tankar om X5000-Läståget	14
3.2.2 Språkutvecklande arbetsmetoder utifrån X5000-Läståget.....	14
3.2.3 Samarbetet med andra förskolor som arbetar med X5000-Läståget.....	15
3.2.4 X5000-Lästågets konkreta resultat	15
3.2.5 Vad saknas i utvecklingsarbetet X5000-Lästågets?	16
3.3 Flerspråkiga barns språkutveckling	16
3.3.1 Högläsningen och flerspråkiga barns språkutveckling	16
3.3.2 Bilderboken och flerspråkiga barns språkutveckling	19
3.3.3 Måltiden och flerspråkiga barns språkutveckling.....	19
3.4 Modersmålet och flerspråkiga barns språkutveckling	20
4 Diskussion	22
4.1 Metoddiskussion.....	22
4.2 Resultatdiskussion	22
4.3 Sammanfattning.....	25
4.4 Förslag till vidare forskning	25
5 Referenser	26
6 Bilagor	28
Bilaga 1: Informationsbrev	28
Bilaga 2: Frågor till förskollärare	29

1 Inledning

Flerspråkighet, flerspråkiga barns språkinläring och språkutveckling har varit mitt stora intresse sedan jag påbörjade min utbildning vid Högskolan i Gävle. Jag har länge varit intresserad av att ta reda på hur förskolläraren arbetar med flerspråkiga barn och vilka metoder förskolläraren använder för att utmana flerspråkiga barns språkutveckling i det svenska språket. Huvudanledningen till att jag är engagerad i flerspråkighet är att jag dels tycker att det är ett väldigt aktuellt ämne i dagens mångkulturella Sverige, och dels för att jag och min familj är ett exempel på en flerspråkig familj där vi pratar svenska, armeniska och ryska.

Svensk förskola som en arena för en språklig mångfald har ett viktigt uppdrag att gynna språkutvecklingen hos alla flerspråkiga barn både i det svenska språket och i modersmålet. Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på förskollärarna, att ta emot flerspråkiga barn och främja dessa barns språkutveckling för att de ska bli trygga och samhällsbejakande individer.

Med denna studie vill jag undersöka och analysera hur förskolläraren arbetar för att främja de flerspråkiga barnens språkutveckling i det svenska språket. Det finns flera olika arbetssätt och metoder, men denna studie ska utreda och beskriva ett projekt som kallas för ”X5000-Läståget”. Detta är ett läsfrämjande och läsutvecklingsarbete som pågår i Gävle kommun sedan 2008/09.

Denna studie är skriven inom didaktiken som berör området förskollärarens undervisning och lärande. Ämnet som jag har valt att skriva om relateras till didaktiska frågan ”HUR”. I didaktikämnet behandlas frågan som rör möten mellan förskollärare och flerspråkiga barn i praktiska sammanhang, i olika lärandemiljöer och i olika lärandeförutsättningar. Hur ska förskolläraren arbeta med flerspråkiga barns språkutveckling i det svenska språket utifrån X5000-Läståget? Förskolläraren ska utnyttja flerspråkiga barnens olika erfarenheter, tankar och idéer genom att använda en bilderbok för ett helt läsår. Diskussioner om böcker, skrivande och läsande får ett stort utrymme i barnens språkutveckling och framförallt för flerspråkiga barn.

Det finns tillräckligt med forskning om flerspråkiga barns språkutveckling, men jag upplever att det finns få studier om X5000-Läståget som ett språkfrämjande projekt för flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan inom didaktik.

1.1 Tidigare forskning och teori

Under denna rubrik presenteras följande underrubriker: flerspråkiga barn i förskolan, flerspråkiga barns språkutveckling, högläsningen och flerspråkiga barns språkutveckling, bilderboken och flerspråkiga barns språkutveckling, modersmålet och flerspråkiga barns språkutveckling, läsfrämjande arbete X5000-Läståget, sociokulturellt perspektiv.

För detta avsnitt har litteratur sökts inom områdena flerspråkiga barn i förskolan, flerspråkiga barns språkutveckling, modersmålets betydelse för flerspråkiga barns språkutveckling. Vetenskapliga artiklar har även sökts från databasen ERIC som var i full text och peer reviewed med följande sökord: Multilingual children in preschool, multilingual children's language development in preschool, mother tongue and

multilingual children in preschool. Information har även sökts från internet om projektet läsfrämjande arbete X5000-Läståget. All litteratur och all information var kopplad till arbetets frågeställningar.

1.1.1 Flerspråkiga barn i förskolan

Drygt halva jordens befolkning är flerspråkig och majoriteten av världens barn är flerspråkiga, skriver Svensson (2009) och fortsätter att med flerspråkighet menas att individen kan uttrycka sig både muntligt och skriftligt i olika sammanhang på fler än ett språk. Det är mycket vanligt att flerspråkiga personer använder det ena språket i vissa sammanhang och det andra språket i andra sammanhang.

Benckert, Håland och Wallin (2008) räknade ut att i Sveriges förskolor är ungefär 15.5% av förskolebarnen flerspråkiga, och det talas mer än hundra olika modersmål i Sveriges förskolor. Idag är den procentsatsen säkert högre. För att alla dessa barn skall kunna utbilda sig, och vara en del i vårt samhälle krävs en god språkutveckling på barnets samtliga språk.

1.1.2 Flerspråkiga barns språkutveckling

Svensk förskola är idag inte bara en omsorgsriktad verksamhet, utan en pedagogisk verksamhet, och språkutvecklingen och barns lärande är huvudaspekterna i den verksamheten. Förskolans arbete utgår ifrån förskolans läroplan (Skolverket, 2010) vilken lägger grunden för barns livslånga lärande. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) står skrivet att:

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra (sid. 10).

Innebörden i citatet understryker hur viktigt språkutvecklingen är för varje barn i dagens förskoleverksamhet.

”Språk är liv. Språk är bron mellan människor”, skriver Ladberg (2003, sid. 7). Vidare fortsätter hon att människor behöver språk för att möta varandra, kommunicera med varandra och för att förstå och bli förstådda. Ladberg (2003) belyser att barn som talar flera språk utvecklar språken på olika sätt. I olika tidsperioder i livet dominerar olika språk. Därför kan de flerspråkiga barnen inte behärska de olika språken på samma språkliga nivå. Barnen lär sig varje språk separat redan från början. Barn som har flera språk blandar ibland språken. Forskarna brukar kalla detta som språkväxling, alltså barnen växlar mellan språken. För barnen som hela tiden hör andra människor tala flera olika språk och växla mellan dem blir det vanligt att använda flera språk. Barn som inte kan ett ord på ett språk tar hjälp från ett annat språk som de behärskar.

Myndigheten för skolutveckling (2007, sid. 113) betonar att ”Flerspråkighet – kunskaper i flera språk – är en rikedom och bör vara något som lyfts fram som eftersträvansvärt i samhället”. För att det nya språket ska utvecklas behöver barnet trygghet, alltså, tryggheten är den första förutsättningen för flerspråkiga barns språkutveckling, lyfter Ladberg (2003) fram och sedan utvecklar författaren att rytm, rim, ramsor och musik kan vara en bra hjälp för förskolläraren att lägga grunden till ett

nytt språk. Musiklekar är fundamentet i tidigt språklärande där barn kan få en lustfylld upplevelse och även bekanta sig med språkets ljud och uppbyggnad.

Ladberg (2003) och Benckert et al. (2008) anser att för flerspråkiga barns språkutveckling behöver förskolläraren inte hela tiden ha speciella planerade arbetsmetoder, utan använda de vardagliga aktiviteterna på förskolan, som t.ex. måltidsaktiviteter, på- och avklädningsaktiviteter genom att namnge de begrepp som de möter i sin vardag kan de främja barnens språkutveckling. Allt kan berika språket eftersom vardagen är ordrik. Att använda språket i meningsfulla och begripliga sammanhang är också ett suveränt språkligt hjälpmedel.

Vidare skriver Fast (2009) att för barns språkutveckling finns inte en speciell tidpunkt då lärandet startar, lärandet sker kontinuerligt. Barns inläring är inte förknippad med ett speciellt område, det kan vara på lekplatsen, på bussen. Samma sak kan man säga om läsandet; det är inte heller förknippat med böcker, utan läsandet kan ske med tevetittande, i mötet med reklam eller vid något utforskande, alltså, där symboler och texter förekommer.

För flerspråkiga barn är det viktigt att de språkmiljöer som barnen befinner sig i ska vara gynnsamma för språklärande och språkutveckling eftersom barns språkinläring är beroende av språkmiljön, beskriver Kultti (2014a) och fortsätter vidare att detta leder till att förskolläraren behöver arbeta medvetet för att skapa en gynnsam språkmiljö och bemöta flerspråkiga barn utifrån deras kunskaper och erfarenheter.

Barns språkutveckling och lärande är parallella processer, anser Bergöö (2009) och skriver att barn knäcker skriftspråkskoder när de läser, skriver, ritar och målar och när något engagerar dem. Barnen läser och skriver i olika genrer och lär sig dess textuella och grammatiska strukturer och specifika ordförråd. Barn är nyfikna på och tar del av varandras bilder och texter. Barn väntar inte med lärande, skapande och språkforskande, de läser, skriver och analyserar sin värld. Fast (2009) belyser i sin tur att för att studera barns läs- och skrivutveckling koncentrerar man sig på den tekniska färdigheten, alltså, om hur många bokstäver barnet kan, om hur barnet knäcker ”läskoden” och om hur stor barnets läsförståelse är.

Ladberg (2003) hävdar att upprepning och språkvariation ger en bra grund för flerspråkiga barns språkutveckling. Förskolläraren behöver inte arbeta med enstaka ord, utan kan istället arbeta med hela meningar för att bidra med en god grund för språket. Barnen behöver höra språket mycket, ofta och regelbundet. För detta borde förskolläraren leka in språket i olika dagliga aktiviteter, upprepa meningar under dagliga rutiner.

1.1.3 Högläsningen och flerspråkiga barns språkutveckling

Bokläsning är en viktig del i förskolans dagliga verksamhet. Högläsningen är en metod som väcker lusten till böcker och läsande hos alla barn.

Högläsning gynnar barns tänkande och språkliga utveckling. Forskningen har visat att barn som fått höra mycket högläsning när de var små kommer att få makt över sitt språk. Därmed utvecklar barnen ett rikt och varaktigt språk (Björklund, 2008; Dominković, Eriksson & Fellenius, 2006; Einarsson, 2004; Fast, 2001; Fox, 2003; Sandvik & Spurkland, 2015; Widerberg, 2008;).

Fox (2003) belyser att om förskollärare och föräldrar börjar läsa högt för barnen tidigt i deras liv utvecklas barnens talförmåga. När vuxna läser högt för barnen utvecklas barnens förmåga att koncentrera sig under en längre tid. Detta bidrar att barnen löser problem med hjälp av logiskt tänkande och uttrycker sig lättare och klarare. Vidare anser Fox (2003) att berättelserna som barnen hör ger dem nya uttryckssätt och nyansrika ord som har ett avgörande betydelse när det gäller att bygga tankebanor. Strax börjar barnen förstå hur ord fungerar i meningar, hur skrift ser ut, och på så sätt kan de lära sig läsa.

Fast (2001, s. 22) anser att högläsning, berättande och samtal har stor påverkan på barnets "literacy"-utveckling. Vidare menar hon att barnet lär sig hur språket är uppbyggt och de övar sig i att lyssna både på berättelsens innehåll och i dess form. Barn som tidigt i livet får lyssna på en rimsaga lär sig att lyssna till språket, vilket är en god start när de ska läsa och skriva själva. Förskolläraren som målinriktat arbetar med berättelser med rim och ramsor ökar den språkliga medvetenheten hos barnen. Studier (Björklund, 2008; Einarsson, 2004; Sandvik & Spurkland, 2015) visar att barn som har fått höra många berättelser hemma och i förskolan börjar läsa tidigt. I sin tur skriver Einarsson (2004) att barnen lär sig tidigt det talade språket som de hör från omgivningen och börjar utveckla det i sin vardag genom att pröva själva att tala och förstå. Vid treårsåldern har barnen redan ett utvecklat språk. Talspråket utvecklas när vuxna låter barnen vara med i deras vardag, samt att de läser regelbundet för barnen och samtalar med dem. Sandvik och Spurkland (2015) menar att i språkutvecklingsarbetet är samtalet kring en bok mellan förskollärare och barnet centralt. Samtalet som utvecklas bör innehålla olika riktningar och vara spontant för att bli intresseväckande både för barnen och för läraren att delta i. Ett planerat samtal där förskolläraren har redan tänkt vad samtalet ska bestå av är inte ett riktigt samtal.

Björklund (2008) anser att redan från tidiga år möter barnen skrivande och läsande vilket ses som en början på lärandet. Att lyssna på böcker redan från yngre år är en väg till kunskap och förståelse och ger barnen förutsättningar att utveckla sin kreativitet. I sin tur skriver Fox (2003) att högläsning är en undervisning som har en starkt positiv inverkan på barnens talspråksutveckling, samt läs- och skrivutveckling. För att utveckla och göra högläsningstunderna mer värdefulla för barnen kan förskolläraren leka lekar utifrån innehållet i de böcker de läst. På det sättet kommer barnen att känna sig trygga och ha roligt och kommer att tycka om att höra när någon läser och så småningom kommer att läsa själva. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) står skrivet att:

Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen (sid. 7).

Innehållet i citatet framhåller hur viktigt språklärandet är för varje barns identitetsutveckling.

Widerberg (2008) betonar att det muntliga berättandet har sin väsentliga plats i dagens förskoleverksamhet. Det handlar om förskollärarens eget berättande som i sin tur stimulerar barnens. När förskolläraren berättar är det en fördel att kunna se barnens ansikten och fånga deras intresse och samtidigt kan de se om barnen hänger med. Därtill kan förskolläraren improvisera egna berättelser, roliga historier och episoder, fantastiska

händelser från förskolans vardag som kan vara till stor glädje för barnen. Resultatet blir språkstärkande för barnen och bidrar till att barnen lyssnar mera aktivt.

Att börja berätta, understryker Fast (2001) kan vara ett värdefullt sätt att få kontakt med en grupp barn. Genom att berätta sagor kliver barnen in i en fantasivärld, där de kan möta olika sagofigurer. Att använda en berättelse för att få barnen att inse ett budskap är en pedagogisk metod som många av världens kända pedagoger har använt sig av.

Widerberg (2008) skriver om att berättande, dramatisering och lek hänger ouplösligt samman. Vidare föreslår författaren att tillverka egna sagopåsar i förskolan med material av barnens mest älskade sagor och efteråt spela upp den för barnen eftersom det är ett mycket effektivt sätt att fånga barns uppmärksamhet. Genom de enkla och vardagliga berättelserna stimuleras barnens språkutvecklande.

1.1.4 Bilderboken och flerspråkiga barns språkutveckling

När man pratar om flerspråkiga barns språkutveckling är de första ord som dyker upp barnböcker och bilderböcker. Syftet med denna studie är att undersöka hur förskolläraren arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling utifrån det läsförmedlande projektet X5000-Läståget. Enligt X5000-Läståget använder förskolläraren en bilderbok för att arbeta tematiskt under ett läsår. Jag anser att det är viktigt att belysa bilderbokens betydelse för flerspråkiga barns språkutveckling.

Bilderböcker är en källa till rika upplevelser och språkliga erfarenheter för flerspråkiga barn (Eriksson, 2009; Kultti, 2014a; Sandvik & Spurkland, 2015). I detta sammanhang har den mångkulturella förskolan en viktig roll att spela i barnens möte med intresseväckande och spännande bilderböcker. Kultti (2014a) anser att använda bilderböcker i förskolan ger ännu en lärandemöjlighet för flerspråkiga barn som främjar språkutveckling. Bilderboken gynnar ett flerspråkigt samtal och barns språkliga kompetens genom att erbjuda barnen språk både på svenska och på deras modersmål vilket kan ge goda möjligheter till kommunikation. Genom att arbeta utifrån en bilderbok som ett sagotema för hela läsåret får både barn och förskollärare inspiration eftersom de reser tillsammans till sagans och fantasins värld, vilket hjälper barnen att vara kreativa, menar Eriksson (2009). Sandvik och Spurkland (2015) belyser att bilderböckerna stimulerar barnens verbala språk. Illustrationerna i bilderböcker inspirerar barnen till att kommentera och fråga och därmed lär sig barnen läsa bilder. Med hjälp av bilderböckerna lär sig barn språk genom att delta i konkreta språkliga aktiviteter. Vidare skriver Sandvik och Spurkland (2015) att forskningen har visat att det inte bara är hur ofta och hur många böcker man läser för barnen som spelar roll. Lika viktigt är hur man läser för barnen för att de ska kunna få glädje och nytta av bokläsandet. Bokläsande, boksamtal, berättande och medberättande i vardagliga aktiviteter hjälper både flerspråkiga- och enspråkiga barnen med språkutvecklande. Sandvik och Spurkland (2015) understryker att förskolläraren borde använda olika lärandestrategier och olika läromaterial för att skapa en öppen lärandemiljö för flerspråkiga barn eftersom barn lär sig på olika sätt. Genom att använda bilderböcker kan förskollärare möta flerspråkiga barns olika behov och intressen.

1.1.5 Modersmålet och flerspråkiga barns språkutveckling

Förskolan skall vara en plats där barnen får känna sig trygga och deras behov skall tillgodoses. Idag kommer många av barnen på förskolorna ifrån olika länder och kulturer vilket medför att de har ett annat modersmål än svenska. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) står skrivet att:

Förskolan ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet och sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål (sid. 11).

Detta gör det tydligt hur viktigt det är för förskollärare att arbeta med flerspråkighet. Även i Barnkonventionen om barnets rättigheter (Hammarberg, 2006) står att det är en mänsklig rättighet att få använda sitt modersmål, och även en mänsklig rättighet att få lära sig språket i det samhälle man lever i.

Svensson (2009) skriver om att modersmålet är det språket som barnet lär sig först tillsammans med sin vårdnadshavare. Andraspråket är det språket som barn lär sig efter att grunderna i modersmålet lärts in. Enligt Edwards (2008) kan barn med ett annat modersmål än svenskan utveckla flera språk samtidigt. Flerspråkiga barn behöver extra stimulans i det svenska språket. Här har förskolan ett stort ansvar och en viktig pedagogisk uppgift att främja de flerspråkiga barns språkinläring och språkutveckling för att lägga en likvärdig grund i det svenska språket. Vid andraspråksinläringen har barnet redan nått en särskild kognitiv mognad som de brukar använda i språkinläringen. Barnets tidiga språkstimulans har en stor betydelse för ett välutvecklat språk. Här har förskolläraren med föräldrarna ett viktigt uppdrag att stimulera alla barn att utveckla modersmålet, det språket som barn lär sig från födseln (Benckert et al., 2008; Edwards, 2008; Salmona Madriñan, 2014; Skolverket, 2006; Svensson, 2009). I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) står skrivet att:

Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål (sid. 7).

Innebörden i citatet understryker hur betydelsefullt modersmålet är för varje barns språklärande i det svenska språket.

Salmona Madriñan (2014) visade i sin studie att eleverna kan dra nytta av användningen av det första språket i skolan, genom att överföra koncept från sitt modersmål till det nya språket. Eleverna som har möjlighet att överföra kunskap från sitt modersmål till det andra språket berikar sitt lärande. Det innebär att i alla lärandesituationer är modersmåls erfarenhet en utgångspunkt för att förvärva ett nytt språk. Vidare utvecklar Salmona Madriñan (2014) att utvecklingen av det första språket under det första året i skolan gynnar andraspråksinlärningsprocessen. I alla inläringssituationer är förkunskaper en utgångspunkt för att förvärva ett nytt språk. Elever som har stor kompetens på första språk kan förvärva andra språk lättare tack vare språköverföring. Modersmålet kan användas som stöd för andraspråksinläringen.

Sammanfattningsvis har jag genom valda teorier kunnat se hur viktigt modersmålet är för barns lärande i det svenska språket. Barnen som kan flera språk har lättare att lära sig nya

språk än de barn som bara kan ett språk. Därför är det viktigt att förskola och skola samverkar med barnens föräldrar och familjer, för att modersmålet skall bevaras och uppskattas. Att barn får fortsätta att utöva sitt modersmål kan påverka barnets trygghet och identitetsutveckling.

1.1.6 Läsfrämjande arbete X5000-Läståget

Många förskolor i Gävle kommun arbetar med ett läsfrämjande projekt som kallas för X5000-Läståget. Namnet (X5000) associerar till Gävleborgs län och Sveriges Järnvägsmuseum som ligger i Gävle. Initiativtagaren i X5000-Läståget är Gävle Kommuns skolbibliotekssamordnare Gunilla Hagman och barnbibliotekarie Irene Eriksson. Enligt projektet X5000-Läståget måste förskolor, skolor och bibliotek inom Gävle kommun samarbeta för att inspirera alla barn i åldern 0-20 år genom att väcka läslusten och visa vikten av läsning (<http://www.gavle.se/x5000>).

Enligt läsforskaren Ingvar Lundberg behövs det 5000 lästimmar för att bli en god läsare. Detta innebär 1 timmes lästräning varje dag i nästan 14 år. Alltså, för att bli en god läsare behöver barnen ett läsfrämjande- och läsutvecklingsarbete som måste pågå under ett barns förskole- och skoltid (<http://www.gavle.se/x5000>).

Enligt X5000-Läsprojektet använder förskolläraren en bilderbok under ett helt läsår för att arbeta utifrån läroplanen och utgå ifrån varje barngrupps behov. Bilderboken som grund för lärande ger barnen möjlighet att lära sig i ett meningsfullt sammanhang som är inspirerande och intressant. Varje stadsdel i Gävle Kommun, som arbetar med X5000-Läståget, väljer en gemensam bilderbok för att arbeta tematiskt med alla förskolebarn under ett helt läsår (<http://www.gavle.se/x5000>).

1.1.7 Sociokulturellt perspektiv

Tolkningsverktyget i denna studie är det sociokulturella perspektivet på språkutvecklingen. Barn lär sig mycket i samspelet med omgivningen, via kommunikation med andra barn och med vuxna, och tack vare denna interaktion sker barns språkutveckling, har valts det sociokulturella perspektivet som tolkningsverktyg för denna studie. Eftersom tanken med det sociokulturella perspektivet är att barn lär sig i olika sociala sammanhang, och barns språklärande och språkutveckling sker i det sociala samspelet tillsammans med andra, passar det att använda det sociokulturella perspektivet som tolkningsverktyg för denna studie.

Enligt Vygotskij (Vygotskij 1978; refererat i Dominković et al., 2006) som är grundaren av den sociokulturella teorin, utvecklas människan i samspelet med omgivningen. Vygotskij belyser i sin teori att varje människa har en utvecklingspotential som uttrycks endast i samspelet med omgivningen. Den sociokulturella teorin belyser att människor lär genom att interagera med andra. För att utveckla tänkandet har språket en dominerande funktion, enligt Vygotskij's teori (Dominković et al., 2006).

Barn lär sig språk och utvecklar kunskap i interaktion med andra, alltså, barn lär sig av och med andra. Det betyder att vi ser på lärandet som socialt beroende. Språket är ett redskap som utvecklas i social gemenskap. Därför är det viktigt att förskolläraren skapar bästa förutsättningar för flerspråkiga barn för att de ska växa upp i en bra språkmiljö, anser Sandvik och Spurkland (2015). I sin tur anser Björklund (2008) att läsande och

skrivande som barnen möter från tidiga år är kommunikativa processer. Människor är redan från födseln kommunicerande individer och samspelar med andra. Svensson (2009) skriver att språkinlärningen är en social process och meningsfulla aktiviteter leder till språkinlärning. Även Edwards (2008) anser att barn lär sig språket genom samspel och kommunikation, genom att berätta, lyssna och samtala med vuxna. Barn som pratar och diskuterar med förskolläraren utvecklar ett rikare språk än barn som inte gör detta. Språket behöver tillägnas i dialog, barnen borde använda sitt språk, tillsammans med förskolläraren sätta ord på vad de gör och vad som händer. Enligt Utbildningsdepartementet (2011) ska det språkutvecklande arbetet i förskolan läggas i centrum eftersom språket har stor betydelse för barnens sociala samspel, kommunikation, lek och lärande.

För Vygotskij (Vygotskij 1978; refererat i Sandvik & Spurkland, 2015) var begreppet den närmaste utvecklingszonen viktigt. Vygotskij undersökte vad individen kunde göra när den fick hjälp av någon annan som var mera kompetent, oavsett om det var ett barn eller en vuxen. Hans teori utgår ifrån det som individen kunde göra på egen hand och det som individen kunde göra med hjälp av andra. Skillnaden mellan dessa två nivåer kallade han för den närmaste utvecklingszonen. Utifrån detta perspektiv kunde Vygotskij se individens utvecklingspotential. I detta sammanhang måste förskolläraren tänka om att flerspråkiga barn kan ha en kompetens som inte är synlig vare sig för förskolläraren eller för de andra barnen, och en sådan kompetens behöver utmanas. Vad kan flerspråkiga barn göra på egen hand, och vad de kan göra med stöd av förskolläraren. Området mellan dessa två nivåer utgör barnens närmaste utvecklingszon, skriver Sandvik och Spurkland (2015). Vidare skriver författarna att en viktig aspekt för förskolläraren som arbetar i en mångkulturell förskola är att veta var barnet befinner sig språkligt för att stötta och förstå hur förskolläraren gör för att hjälpa. Förskollärarens uppgift blir att planera barnens utveckling.

Sammanfattningsvis har jag genom valda teorier kunnat se hur viktigt interaktionen är för barns språkutveckling. Barnets språk utvecklas via kommunikation med andra barn och med vuxna samt genom det sociala samspelet i vardagen. Barn lär sig mycket i samspelet med omgivningen, tack vare detta samspel utvecklas språket mycket.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att ta reda på hur förskolläraren arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling utifrån läsfrämjande projekt X5000-Läståget. Vidare vill jag undersöka hur förskolläraren ser på X5000-Lästågets betydelse för flerspråkiga barns språkinlärning i det svenska språket och vilken vikt modersmålet har i barns språkinlärning. Jag kommer även att undersöka vilka metoder förskolläraren använder för att underlätta de flerspråkiga barnens språkutveckling i det svenska språket.

Jag har läst mycket forskning om flerspråkighet och flerspråkiga barns språkutveckling. Men uppfattar att det inte finns tillräckligt med forskning i förskolan som undersöker flerspråkiga barns språkutveckling ur X5000-Lästågets infallsvinkel utifrån ett didaktiskt perspektiv.

Undersökningens frågeställningar är:

1. Vilken betydelse har X5000-Läståget i flerspråkiga barns språkutveckling i det svenska språket enligt ett urval av förskollärare?

2. Vilka arbetssätt använder förskollärarna för att stödja språkutvecklingen hos flerspråkiga barn?
3. Vilken uppfattning har förskollärarna om betydelsen av modersmålet i flerspråkiga barns lärande i det svenska språket?

2 Metod

Under denna rubrik presenteras metod, urval av förskolorna, genomförande av intervjuerna, forskningsetiska överväganden och bearbetning av det insamlade materialet.

Mitt syfte med undersökningen är att försöka förstå hur förskolläraren arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling genom att använda X5000-Läståget som en arbetsmetod. Jag anser att i denna studie är intervjun ett bra sätt för att få förståelse om hur förskolläraren kan arbeta med flerspråkiga barns språkutveckling genom att använda X5000-Läståget. Ingsintervjuer har utförts för att kunna besvara frågeställningar i syfte och komma fram till resultatet med hjälp av litteraturen som presenterades i tidigare forskning och teoridel.

Enligt Bryman (2011) finns det två typer av intervjuer: ostrukturerade intervjuer och semistrukturerade intervjuer. I denna studie används semistrukturerade intervjuer med specifika teman. Flerspråkiga barns språkutveckling och X5000-Läståget ska beröras med en intervjuguide. Informanten har stor frihet att utforma svaren på eget sätt. Jag ställde frågorna i samma ordning som står i intervjuguiden.

I de semistrukturerade intervjuerna använde jag en fastställd intervjuguide där både frågornas formulering och ordning var bestämda. I denna typ av intervjuer anser Stukat (2011) att det är viktigt att försöka skapa en situation där samspelet mellan den som frågar och den som svarar blir så neutral som möjlig.

2.1 Urval

I början planerade jag att intervjua sex förskollärare från tre olika förskolor, två förskollärare från varje förskola, en från äldre barns avdelning och en från yngre barns avdelning. En av förskolorna tackade nej till att delta i studien. De två förskolorna tackade ja till att delta i studien men bara med en förskollärare från varje förskola. Då vände jag mig till två andra mångkulturella förskolor inom Gävle kommun. Jag fick positiva svar från de två förskolorna att delta i studien med en förskollärare från varje förskola. Alltså, det var fyra förskollärare från fyra olika förskolor som intervjuades för denna studie.

Alla fyra förskollärarna är enspråkiga och har olika erfarenheter i arbetet med flerspråkiga barn och i arbetet med X5000-projektet. De fyra förskolorna som jag valde att genomföra intervjuerna vid har olika andel barn med ett annat modersmål än svenska. I tre av förskolorna bildar flerspråkiga barn majoriteten av alla barn. Medan i en förskola utgör flerspråkiga barn minoriteten av alla barn. Detta gjorde jag medvetet för att försöka förstå de olika förskollärarnas tankar och resonemang kring flerspråkiga barns språkutveckling.

De namn som jag anger ovan är fingerade både förskolornas och förskollärarnas. Förskolornas namn kallar jag för F1, F2 F3 och F4 och förskollärarnas namn respektive Anna, Lena, Sara och Erica. Detta gjorde jag för att anonymisera, vilket jag har skrivit i mitt informationsbrev, att förskollärarnas namn och förskolors namn kommer att vara fingerade med tanke på etiska ställningstagande gällande studiens utförande och allas

rätt till anonymitet. Anonymisering betyder att alla personuppgifter eller namn ska tas bort (Vetenskapsrådet, 2011).

2.2 Genomförande

I början kontaktade jag förskolornas biträdande chefer genom att skicka informationsbrev (se Bilaga 1) via elektronisk post. Med informationsbrevet bifogade jag även frågor till förskollärare (se Bilaga 2). I brevet presenterade jag mig och min studie och frågade om de hade möjlighet att ställa upp för min studie. Efter några dagar mejlade jag en förskollärare och ringde tre förskollärare för att boka intervjuer.

Jag genomförde intervjuerna under tre veckor. Informanten valde själv var intervjun skulle äga rum. Intervjuaren brukar träffa informanten på dennes hemmaplan, i detta fall på förskolan. Informanterna bestämde själva i vilket rum intervjun skulle genomföras. Miljön ska vara ostörd och trygg för båda parterna (Stukát, 2011).

Första intervjun utfördes i lekrummet, men inga barn var där, den andra, tredje och fjärde intervjun utfördes i respektive förskolas arbetsrum.

När jag var i förskolan presenterade jag mig själv och min studie för informanterna och berättade även om etiska principer som även står i informationsbrevet (se Bilaga 1). Jag informerade intervjudeltagarna om mitt arbete, om syftet av undersökningen och även berättade att deras deltagande är frivilligt och att de har rätt att dra tillbaks sitt medgivande när som helst under studiens gång (se Bilaga 1). Jag berättade även att informationen som samlas in endast kommer att användas i denna studie. Förskollärarna informerades om allt som står ovan både i informationsbrevet och när vi träffades. Jag har använt fingerade namn på båda förskolorna och förskollärarna så att ingen obehörig kan ta del av de personliga uppgifterna (Vetenskapsrådet, 2011). Alla fyra förskollärare visade intresse för området flerspråkighet. Jag frågade förskollärarna om tillåtelse att spela in samtalen. Därefter började jag spela in intervjuerna på en diktafon. Intervjuerna varade i genomsnitt 14 minuter per person.

2.3 Bearbetning av det insamlade material

Efter intervjuerna har jag bearbetat med insamlade materialet genom att skriva ut detta så att de blir lättare att analysera. Efter utskrivningen kategoriserade jag för att analysera det samlade materialet (Lundin, 2009).

Utskrivningen av intervjuer är tidskrävande. Det är mycket att skriva ut och att hålla reda på (Stukát, 2011). Utskrivningen gjorde jag med hjälp av Excel program. Jag gjorde en tabell, där på vänster sidan av tabellen skrev jag de sjutton intervjufrågorna och på höger sidan ovanpå förskolornas och förskollärarnas namn samt fingerade namn och hela den högra sidan använde jag för utskrivningen. Utskrivningen tog ca tre dagar, för att skriva ut alla delar av inspelningen och inte missa något intressant och relevant avsnitt samt inte förlora någon betydelsefull information (Stukát, 2011).

Fördelen med intervjumetoden är att jag fick möjlighet att lyssna på intervjuerna flera gånger för att kunna noggrant undersöka mina frågor och komma fram till resultatet.

3 Resultat

I följande avsnitt kommer resultatet av fyra förskollärares intervjuer att presenteras som ska utgå ifrån de tre frågorna i syftet och därefter analyseras resultatet med hjälp av de teorier och begrepp som anses relevanta för denna studie.

Under analysen av det insamlade materialet har jag märkt olika mönster som påträffades flera gånger i samtalen med förskollärarna som ska utvecklas i följande underrubriker: flerspråkiga barn i förskolan, läsfrämjande arbete X5000-Läståget, flerspråkiga barns språkutveckling, modersmålets betydelse i flerspråkiga barns språkutveckling.

3.1 Flerspråkiga barn i förskolan

Enligt Skolverkets (2006) rapport är Sverige ett mångkulturellt och flerspråkigt land. Vart fjärde barn som börjar förskolan i dagens Sverige har tillgång till flera språk. För dessa barn och deras föräldrar blir förskolan den första kontakten med det svenska samhället och det första mötet med svensk kultur. I dessa sammanhang har förskolan ett viktigt uppdrag vilket är att utveckla flerspråkigheten utifrån varje barns behov och förutsättningar. Så här säger förskollärare Anna från F1: ”Man ska alltid se flerspråkigheten som extra tillgång. Vi är väldigt öppna för flera språk. Jag är extremt avundsjuk på de här barnen som kommer ut med tvåspråkighet och får kunna lära sig ännu mera språk, för det blir tuffare ju äldre man blir för att lära sig språket”, Anna fortsätter sedan att berätta att de på förskolan pratar om alla språk på ett positivt sätt.

Eftersom min intervjuguide består av två delar, där första delen består av allmänna frågor och den andra delen berör området flerspråkighet och utvecklingsarbetet X5000-Läståget presenterar jag den första delen genom tabell 1 som visar tydligt några fakta från intervjuer.

Tabell 1: Förskollärarnas yrkeserfarenhet och andel flerspråkiga barn på avdelningen.

Frågor till förskollärare	Förskola 1 Anna	Förskola 2 Lena	Förskola 3 Sara	Förskola 4 Erica
Hur länge har du arbetat som förskollärare?	5år	26år	7år	7,5år
Hur länge har du arbetat med tvåspråkiga (flerspråkiga) barn?	5år	20år	3,5år	5år
Har du gått någon fortbildning om tvåspråkighet (flerspråkighet)?	nej	nej	nej	nej
Finns det tillgång till tvåspråkig (flerspråkig) personal på förskolan?	nej	nej	nej	ja
Hur många språk finns på avdelningen?	10 språk inklusive svenska	10 språk inklusive svenska	6 språk inklusive svenska	6 språk inklusive svenska
Hur stor procent tvåspråkiga (flerspråkiga) barn finns på avdelningen?	100 %	80 %	67 %	27 %

Enligt tabell 1 har de fyra informanterna olika lång erfarenhet i förskolläraryrket samt olika erfarenheter i arbetet med flerspråkiga barn. Ingen av dem har gått någon fortbildning om flerspråkighet. Bara F4 har tillgång till flerspråkig personal på förskolan. F1 och F2 har tio språk på avdelningen, inklusive svenska, medan F3 och F4 har sex språk på avdelningen, inklusive svenska.

Vad gäller andelen flerspråkiga barn på avdelningarna procentuellt går det att konstatera att det ser olika ut. Flest antal flerspråkiga barn på avdelningen med 100 % har F1,

minst antal flerspråkiga barn på avdelningen med 27 % har F4. F2 och F3 har respektive 80 % och 67 % antal flerspråkiga barn på avdelningen. Enligt tabell 1 har F1, F2 och F3 mer än 50 % antal flerspråkiga barn på avdelningen. De här förskolorna har inte tillgång till flerspråkig personal på förskolan, medan F4 som har minst antal flerspråkiga barn på avdelningen med 27 % har tillgång till flerspråkig personal på förskolan.

3.1.1 Förskollärarkompetens och flerspråkiga barn

På frågan om vilka kunskaper förskollärare behöver ha för att arbeta med flerspråkiga barn svarade Anna att man ska ha vissa kunskaper om språket som barnen talar, ett intresse för olika språk. Har förskollärare grundkunskaperna att se flerspråkighet som en ”positiv förstärkning”, kan man komma väldigt långt i sitt arbete, säger Anna (F1).

Förskollärare Lena från F2 anser att förskolläraren behöver ha kunskaper om barns språkutveckling och sedan en del kunskaper om tvåspråkighet, vilket hon säger att hon inte har. Förskollärare Sara från F3 anser att goda språkkunskaper behövs, intresse för språk, kunskaper om barns språkutveckling samt kunskaper att locka barnen att lära sig för att bli intresserade. Förskollärare Erica från F4 betonar också vikten av att ha kunskap om barns språkutveckling, ha kunskap om språken och kulturen.

Enligt tabell 1 ser vi att ingen av informanterna har gått någon fortbildning om flerspråkighet och om detta berättar även Anna (F1), Lena (F2) och Erica (F3) att de saknar utbildningen om flerspråkighet.

3.1.2 Möjligheter och svårigheter i arbetet med flerspråkiga barn

På frågan om vilka möjligheter och vilka svårigheter förskollärarna möter i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling i det svenska språket har jag fått olika svar på. Förskollärare Anna anser att språket säger väldigt mycket om kulturen. Hon älskar tvåspråkighet och brinner väldigt mycket för det här. Hon anger att det är underbart att lära sig hur man säger vatten på 7 olika språk, genom det vardagliga pratet. Sedan fortsätter hon ”när jag växte upp då tänkte jag att det finns bara Sverige och bara svenska språket som finns, jag har aldrig träffat någon som pratar något annat språk, men så naiva kommer inte de här barnen vara. De kommer att veta att det är en stor värld där ute. Det är en väldigt stort gåva att ha flera språk i förskolan” (Anna, F1).

Förskollärare Lena (F2) berättar att det är roligt och utmanande att ha fler språk, barn lär varandra ord, barn blir berikade. Medan förskollärare Sara (F3) säger att när de intresserar sig för barnens språk, delar barnen med sig med sitt språk. Förskollärare Erica (F4) talar om att de förtydligar språket genom att använda tecken, symboler och praktiska ting för att ge barnen mera möjligheter i språkutvecklingen.

Förskollärare Lena anser att det är lägre nivå på de flerspråkiga barnens språkutveckling och allmän utveckling jämfört med barn som har svenskan som modersmål. Hon menar att det kan bli svårt för förskollärare att veta hur de ska möta varje barn på sin nivå. Sedan fortsätter hon och säger att förskollärarna inte vill lägga språket på en lägre nivå heller, de behöver hjälp med detta för att möta dessa barn på rätt sätt. Förskollärare Sara pekar ut att många barn ”försöker glida in och låtsas att de förstår, och de är skickliga att göra det genom att titta på de andra barnen. Svårigheten är att se och förstå vad

barnens nivå verkligen ligger” (Sara, F3) medan förskollärare Erica säger att hon inte har upplevt några stora svårigheter i arbetet med flerspråkiga barn.

3.2 Läsfrämjande arbete X5000-Läståget

I följande underrubriker läggs förskollärarnas tankar, idéer och funderingar som berör området läsfrämjande plan X5000-Läståget fram.

3.2.1 Fyra intervjuade förskollärarnas tankar om X5000-Läståget

Förskollärare Anna från F1 berättar att X5000 står för att det behövs 5000 timmar för att kunna läsa sig till och bli en bra läsare. ”Genom att vi har i ryggmärgen att språkutvecklingen är viktigt för oss kan man arbeta med X5000 för att gynna även andra språk”. Vidare beskriver hon att genom X5000 projektet är de lite mer medvetna om böckers betydelse, om läsningens betydelse, och att X5000 gynnar inte bara tvåspråkig utveckling utan gynnar all språkutveckling. Anna säger att deras förskola ”vinklar lite mer mot tvåspråkighetsutveckling” eftersom de har tvåspråkiga barn.

På frågan om X5000-Lästågets betydelse för flerspråkiga barns språkutveckling har förskollärare Lena från F2 svarat att ”det är betydelsefullt”. Samma svar att ”det är betydelsefullt” ger även Erica från F4, medan hon vidareutvecklar att det är betydelsefullt på samma sätt som för barn som har bara ett språk. Förskollärare Sara från F3 anser att ”allt som är lustfyllt och stimulerar barnen till utveckling som X5000 projektet så blir det ett roligt och tematiskt lärande”. Vidare utvecklar hon att X5000 projektet skapar sammanhang för barnen, barnen blir engagerade och då kommer språket med.

3.2.2 Språkutvecklande arbetsmetoder utifrån X5000-Läståget

På frågan om vilka arbetsmetoder förskolan använder i planerade aktiviteter för att stimulera flerspråkiga barn i deras språkinlärning och språkutveckling utifrån X5000-Läståget svarade Anna att de har årets bilderbok och de tar bokens olika karaktärer för att arbeta med under hela läsåret, t.ex. en av bokens figurer är väldigt intresserad av att baka. ”När vi har ett recept, vi kan prata om vad de olika ingredienserna heter på olika språk, vi tar reda på, vi googlar, vi samtalar om hur samma sak kan låta i olika språk, och vi pratatar om detta på ett positivt sätt” (Anna, F1). På samma fråga har Lena (F2) svarat att de använder teckenspråk, flanellograftavlor, bilder, handdockor och många upprepningar. Sara (F3) beskriver att de har mycket ramsor, sånger, barnen får uppdrag utifrån årets X5000 bok, förskollärarna hittar på lekar som är utifrån boken. Vidare lyfter hon fram att de använder även matematiska begrepp som också stimulerar språket, såsom lång-kort, längre-kortare. Sara anser att X5000 går som en röd tråd genom alla aktiviteter. I sin tur anger Erica (F4) att de inte har särskilt planerade aktiviteter med en- eller flerspråkiga barn. Utifrån årets X5000 bok använder de mycket skrift, tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK), och ”det gör vi med alla barn oavsett hur många språk de har” (Erica, F4).

Resultatet av fyra förskollärares intervjuer visar att alla de fyra förskolorna arbetar med X5000-läståget genom att använda olika arbetsmetoder för att stimulera flerspråkiga barns språkutveckling.

3.2.3 Samarbetet med andra förskolor som arbetar med X5000-Läståget

På frågan om hur de ser på samarbetet med andra förskolor som arbetar med X5000-Läståget berättade Anna (F1) att det tyvärr inte är så stort samarbete de kan känna. De har två X5000 piloter, som går iväg och träffar de andra förskolornas X5000 piloter, sedan kommer de och delger väldigt lite, säger hon. De har inte mycket tid att prata och utmana de andra i arbetslaget. Hon känner sig ”rätt isolerad med mitt X5000 arbete här”. Anna fortsätter ”Så tyvärr det känns att man får uppfinna hjulet själv. Jag vet att det är fantastiska verksamheter som bedrivs, men man blir lite ensam i den, jag skulle vilja se mera information, man får ta del av varandra, och inte bara så att piloterna får höra jättemycket, jag skulle vilja att det händer oss också” (Anna, F1).

Lena finner att piloternas arbete är värdefullt. Det är två personer som är X5000-representanter, som träffas två gånger per termin tillsammans med andra förskolors representanter, ”tar del av varandras kunskap... och vi byter med erfarenheter, visar hur vi jobbar” (Lena, F2). Sara talar om att X5000 piloter träffar varandra och sedan förmedlar till de andra i arbetslaget, ger tips och idéer. Hon poängterar att i samarbetet med andra förskolor hjälper till att ”förmedla idéer” och inspirera varandra (Sara, F3). Erica utvecklar det som Lena och Sara har berättat. ”Vi har ett gemensamt nätverk, där våra piloter blir uppdaterade om vad de andra gör, vart de har tagit sina teman, och sedan har vi fått information”. På det sättet får de tips och idéer, tankar om hur de kan fortsätta arbeta vidare med X5000-Läståget.

Resultatet visar att det är bara förskolläraren Anna från F1 som inte är nöjd med samarbetet med andra förskolor. Resten av informanterna visar sig nöjda med X5000 piloternas arbete.

3.2.4 X5000-Lästågets konkreta resultat

På frågan om X5000-Lästågets konkreta resultat i flerspråkiga barns språkutveckling har Anna besvarat ”Jag tror det säkert”. Vidare belyser hon att X5000-Läståget är ett tematiskt arbete kring en bok. Tematiska arbeten hjälper till mycket med måluppfyllelsen, nu är det fyra år som deras förskola har språk och kommunikation samt skriftspråk som prioriterade mål. De arbetar med böcker, läser för barnen, har reflektionstid med barnen, de samtalar om vad orden heter på olika språk, lyssnar på varandra (Anna, F1). Erica har svarat att ”det är intressebaserat arbete som handlar om barnens intresse” och ”handlar om att läsa...” (Erica, F4). Däremot anser Lena att de koncentrerar sig mycket på en sak - årets bildbok. ”X5000 har varit i många år, vi behöver lite ny tändning. Från början var fokus på läsningen, man skulle inte fastna i boken som var vald, ... tanken med X5000 var att fånga barnens intresse för litteratur och bokläsning”. Hon anser att de har mycket fokus på årets bok och de ska hitta saker utifrån boken. ”Det är inte fel men tanken från början var inte så, vi behöver något nytt, Läståget är bra, mycket viktigt sak, kanske vi ska lyfta tvåspråkigheten” (Lena, F2). I sin tur svarar Sara ”Jag kan inte svara på om det ger konkreta resultat för flerspråkiga barns språkutveckling, men att det ger resultat i språket, det gör det ju, men exakt för flerspråkiga barns språkutveckling - det vet jag inte riktigt. Det är för alla barns språkutveckling” (Sara, F3).

Resultaten visar att Anna och Erica har nästan lika upplevelser om X5000-Lästågets konkreta resultat vad gäller flerspråkiga barns språkutveckling, medan Lena och Sara har olika tankar om projektets resultat.

3.2.5 Vad saknas i utvecklingsarbetet X5000-Lästågets?

På frågan om förskollärarna är nöjda med det nuvarande utvecklingsarbetet X5000-Läståget eller om det saknas någonting har de svarat följande:

Anna behöver lite mer information om hur de andra förskolorna arbetar med projektet, eftersom det finns flera förskolor med flerspråkighet och det skulle vara intressant att veta hur de andra jobbar med X5000, för att få tips och inspiration av andra, ”... att man inte blir i den lilla ön” (Anna, F1). Utbildningen med flerspråkighet är viktig, säger Lena. Hon säger att personalen behöver stöd med detta, de skulle vilja gå på en utbildning, ”det räcker inte bara en föreläsningkväll, ... vi vill ha ett forum, hur vi möter dessa barn, hur vi når dessa barn, ... de har massa kunskap men kan inte prata, hur ska vi stimulera dessa barn? Kanske vi behöver ett nätverk mellan förskolorna” (Lena, F2). Sara hade kort svar på frågan ”Jag är nöjd” (Sara, F3). Förskollärare Erica (F4) är också nöjd med X5000 projektet och anser att det är bra som de har det med en bok som gör att de kommer i gång med olika teman i grupper.

Resultaten visar att Anna och Lena inte är nöjda och de saknar utbildning i flerspråkighet vilket skulle ge dem möjlighet att arbeta mera på ett språkstimulerande sätt. Däremot Sara och Erica är nöjda med X5000 projektet. Jag vill bara påminna om att Sara och Erica är från F3 och F4 som hade minst antal av flerspråkiga barn på avdelningen, respektive 67 och 27 %.

3.3 Flerspråkiga barns språkutveckling

I det följande läggs förskollärarnas funderingar, åsikter och uppfattningar fram som berör området flerspråkiga barns språkinlärning och språkutveckling.

3.3.1 Högläsningen och flerspråkiga barns språkutveckling

På frågan om bokläsningen och dess betydelse för flerspråkiga barns språkutveckling har Anna besvarat att genom att de läser böcker på svenska ger de barnen ett rikt ordförråd i det svenska språket och för att kunna göra det behöver de prata på deras modersmål, för att barnen ”kan lära sig att koppla ord till varandra”. Vidare berättar Anna att i deras förskola tar förskolläraren fram böcker som inte är på svenska. Barnen kan lyssna på appar, barnen får höra andra språk. De har barn som inte vill prata på somaliska men vill höra en somalisk bok. ”De somaliska barnen sitter och översätter till de som inte kan somaliska, då utvecklas idén och de får känna stolthet, att de kan det här och att de kan dela med sig, det är helt fantastiskt” (Anna, F1). På samma fråga har Lena (F2) svarat att det är viktigt med bokläsning, fast det är svårt att hinna läsa i små grupper. Just nu läser de allt för lite, men de behöver styra upp med läsning, speciellt för barnen som behöver mer språkträning. Sara (F3) anser att bokläsning är jätteviktigt för barnens språkutveckling, men barnen måste bli intresserade av boken. Vidare betonar hon att man måste läsa mycket och ofta varje dag för barnen. Erica (F4) poängterar också att för barns språkutveckling är det viktigt att läsa böcker.

Resultatet visar att alla informanter ser bokläsningens betydelse för flerspråkiga barns språkutveckling.

Att lyssna på böcker och berättelser hjälper barnen att visualisera. Förmågan att visualisera och fantisera är basen i barnets egen kreativitet. Flera undersökningar visar att barnen som har fått höra många böcker och berättelser både hemma och i förskolan börjar alltid läsa tidigare än barnen som inte fått höra många böcker (Fast, 2001). Vidare utvecklar författaren att det är viktigt att förskolläraren tar barns berättelser på allvar och uppmuntrar dem att berätta vidare. Berättandet är betydande i såväl barnens språkutveckling som i barnens identitetsskapande. Enligt Kåreland (2009) är sagor, berättelser och berättande ett viktigt inslag i barns värld. Barnboken har varit ett medel i barnets fostran. Idag kommer barn i kontakt med skönlitteratur i annan form än boken, till exempel genom drama, film och datorspel. Många barn och elever saknar verktyg för att kunna diskutera, värdera och tolka skönlitterära texter.

Fox (2003) belyser att barn behöver få höra många sagor och berättelser innan de börjar läsa själva. Ju mer ett barn får ta del av språket genom böcker och samtal desto bättre kommer det barnet att klara sig i inlärningsprocesser både i skolan och under resten av sitt liv. Dominković et al. (2006) understryker att högläsningstunden kan ha en innehållsrik inverkan på barnets språkutveckling är det ingen tvekan om. Det finns mycket forskning (Dominković et al., 2006; Fast, 2001; Fox, 2003; Kåreland, 2009) som visar högläsningens olika effekter för yngre barns språkutveckling. De olika upplevelser och kunskaper som påverkar barnens språkutveckling ger dem goda förutsättningar för att senare i livet klara sig även i skriftspråket.

Einarsson (2004) lyfter fram att förskollärarens uppdrag är att se och utveckla barnens kompetenser och förmågor på alla områden genom att ha barnens erfarenheter och upplevelser i fokus. Förskollärarens roll ska bli att finnas i bakgrunden och fungera som stöd för barnens språkutveckling. Varje barn har en lustfylld vilja att lära sig mer, att få utveckla sin kompetens. Barnens kompetens grundar sig på individuella upplevelser och erfarenheter.

På frågan om planerade bokläsningstider på förskolan har Anna (F1) motiverat att de har planerade bokläsningstunder varje dag, de kallar det för sagostund, det är efter lunchtiden. Då delas barnen i tre grupper, det ena gruppen får ha en sagostund. Anna fortsätter och säger att det finns väldigt olika sätt att arbeta på, vissa sätter barnen framför sig och vänder boken bak och fram för att läsa upp och ner själv och visa bilderna för barnen. De läser och samtalar kring boken. Det är väldigt sällan de läser en bok från början till slut, säger Anna. Vidare preciserar hon att de läser gärna samma bok flera gånger, för att diskutera boken, och få chansen att lära känna boken och dess innehåll. Det viktigaste är att de läser böcker som är intressanta för barnen, de lyssnar in barngruppen, samt ställer frågor. Anna anser att böcker hjälper barnen att vara kritiska, alltså det blir en reflektionstid med barnen.

På samma sätt beskriver Sara (F3) att de har planerade bokläsningstunder varje dag, där de sitter tillsammans med fem, eller sex barn, läser någon bok som förskolläraren väljer, eller ibland väljer barnen. Ofta väljer hon en bok med ett syfte att hon vill prata med barnen om någonting. Sedan har de samtal om boken, om de känner igen något liknande, hur barnen tänker och tycker om boken. Tvärtemot Sara, berättar Lena (F2) att de inte har planerade bokläsningstider på förskolan, istället har de styrda aktiviteter tre dagar i veckan. Även Erica (F4) talar om att de inte har planerade bokläsningstider, men

de läser varje dag för varje barn. De tar en bok, sätter sig ner, läser boken och sedan pratar och samtalar med barnen utifrån boken, handlingen eller speciella teman som de har fokus på. De fyra förskollärarna har olika tankar om bokläsningsstunder i förskolan. Anna (F1) och Sara (F3) belyser bokläsningsstundens vikt i förskolans verksamhet som en planerad aktivitet, medan Lena (F2) och Erica (F4) berättar att de inte har planerade bokläsningstider på avdelningen trots att de också lyfter fram högläsningens vikt i flerspråkiga barns språkutveckling.

Widerberg (2008) belyser att en aktiv och engagerad läsning, med möjlighet att bolla frågor, tankar och funderingar med en mindre grupp barn är en av de bästa förutsättningarna i förskollärarens språkstimulerande arbete. För att böcker och läsning ska ha en stor plats i förskoleverksamheten måste läsning planeras in. I sin tur beskriver Dominković et al. (2006) att tack vare högläsningstunder får barnen grundläggande kunskaper om hur en mening, en text och tal fungerar. Barnen lär sig även om hur böcker fungerar och att böckernas språk skiljer sig från talspråk.

På frågan om hur förskolläraren på förskolan arbetar för att väcka och utveckla flerspråkiga barns intresse för böcker och läsning har Anna (F1) berättat att de arbetar på samma sätt som man gör med vilka barn som helst genom att läsa sagor, det skrivna ordet blir spännande, de har bokstavs jakt på avdelningen, och de tar reda på vad den där krumeluren och hur man använder den betyder. Det är spännande att leta efter saker som är relevanta för barnen, de ”sätter väldigt ofta upp ett alfabet, Z som en zebra, Y som en yxa, men för våra barn är Y som i YouTube”. Vidare fortsätter Anna att de kopplar till saker som har meningsfullhet för barnen. När de läser en bok får barnen chansen att uttrycka sig och prata om detta, och de barn som inte kan får göra det på sitt modersmål och får hjälp av varandra. Det blir en inkluderande arbetssituation och just i Annas barngrupp fungerar den här arbetsmetoden bra (Anna, F1). Förskollärare Lena (F2) anser att det är viktigt hur böckerna är placerade på förskolan. De har böcker på många ställen som är anpassade efter barnen så att de kan nå dem, för att sitta och läsa mycket. Det enda som hon saknar är fasta, planerade bokläsningstillfällen med barnen. Enligt Widerberg (2008) ska böckerna i förskolan placeras på det sättet för att det ökar barnens bokengagemang. Således, böckerna ska vara tillgängliga och åtkomliga för barnen. Följden kan bli ett ökat bokintresse bland barn.

Förskollärare Sara (F3) påpekar att hitta böcker som barnen är intresserade av och som fångar dem, och att läsa på ett sådant sätt att de blir intresserade är en av de viktigaste uppgifterna i förskolläraryrket. Vidare utvecklar hon att det hänger mycket på förskolläraren att välja sådana böcker som passar för barnen, pedagogen behöver veta vilka intresse barnen har. Förskollärare Erica poängterar också att läsa sådana böcker som är intressanta för barnen och ”speglar deras intressen, t.ex. tycker barnen om djur, så läser vi om djur”. Vidare beskriver hon att bokläsning är en naturlig del av deras förskoleverksamhet och de läser väldigt mycket för barnen (Erica, F4). Resultatet av de fyra informanternas tankar visar att alla ser högläsningens betydelse för de flerspråkiga barnens språkutveckling.

Widerberg (2008) betonar att högläsning är ett levande och inspirerande verktyg för förskolläraren i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling. Eftersom högläsning har en värdefull inverkan på barnens språkutveckling är det angeläget att förskolläraren stärker barnbokens roll i förskolans läsförmedlande arbete och utvecklar samarbetet mellan förskola och bibliotek. Jonsson (2009) belyser att enligt sin undersökning möter barn skönlitteratur i form av högläsning, men tyvärr är det sällan får barn bearbeta de

böcker de lyssnar till. Det är viktigt att tillsammans under och efter läsningen bearbeta och skapa mening ur det lästa. Bearbeta innehållet kan man göra via samtal, bilder, drama etc. Genom att dela en läsoplevelse och genom att bearbeta tillsammans på olika sätt hjälper detta barnen att bli en bra läsare och skrivare senare i livet.

Barnlitteraturen, sagorna, faktaböckerna rim och ramsorna och berättandet är fantastiska hjälpmedel i förskoleverksamheten för barnens språkutvecklande. Men det handlar inte om att ha en stor mängd av barnlitteratur i förskolan eller många högläsningstillfällen. Det handlar om att på vilket vis förskolläraren utformar verksamheten för att ”stimulera barnen till att väva in litteraturen i sina lekar”, understryker Widerberg (2008, sid. 49).

3.3.2 Bilderboken och flerspråkiga barns språkutveckling

Förskollärare Anna (F1) anser att böcker är ett slags mötesplats och speciellt i bilder kan man mötas och diskutera väldigt mycket. Sara (F3) berättar att ibland pratar de om någon bild som barnen fastnat för i boken. I sin tur berättar Erica (F4) att de läser en bok och pratar och samtalar med barnen utifrån boken och bilderna. Vidare utvecklar Erica från F4 att under bokläsningsstunder läser de boken och sedan samtalar de med barnen utifrån bilderna.

Att läsa bilderböcker på förskolan är bra för barnen. ”Två konstnärliga uttryck, litteratur och bildkonst, förenade i lusten att berätta något...” (Edwards, 2008, s. 3). Sandvik och Spurkland (2015) anser att det händer mycket i mötet mellan barnen och bilderböckerna när förskolläraren läser eller berättar för dem i förskolan. Läsestunden ger barnen möjlighet att utveckla sitt språk, genom berättande kan barn lära sig olika uttryckssätt, bekanta sig med olika texttyper, få förståelse för sin omgivning, bli en del av gemenskap och bli deltagande i förskolan. Vidare anser Edwards (2008) att bilderböckerna ger barnen möjlighet att öva vardagssituationer samt ger tankar och ord som barnen inte ser omkring sig och alltid stimulerar till samtal. Förskolläraren stimulerar barnens språkliga utveckling genom att hjälpa barnen att sätta ord på sin vardag, benämna allt det man gör i sitt dagliga arbete. Fox (2003) skriver att för små barn är det viktigt att läsa bilderböcker och påpekar hur betydelsefulla illustrationerna i en bok är eftersom bilderna säger många ord och hjälper barnen att förstå handlingen i berättelsen. Då behöver förskolläraren inte ens läsa, det räcker bara att prata med barnen om bilderna och vad som finns i dem, det är vanligen barnen som påbörjar sådana samtal.

Bilderboken kan inbjuda barnen att prata och hitta glädjen i kommunikationen. Förskolläraren ska inte vara rädd för att använda svåra ord, eftersom barn kan mer än vi tror och det behövs bara att upprepa nya ord flera gånger. Tanken med detta är att göra inlärningsprocessen rolig och intressant för barnen. På det sättet kommer barnen i kontakt med nya ord genom nya upplevelser och får förutsättningar för språkutveckling, skriver Eriksson (2009).

3.3.3 Måltiden och flerspråkiga barns språkutveckling

Förskollärare Anna (F1) berättar att det sker mycket vid matbordet. De pratar med varandra. Det är tillfällen som återkommer varje dag, vad en kniv heter, vad en gaffel heter, och så kan man samtala om detta. I sin tur berättar förskollärare Lena (F2) att det blir samtal när de sitter vid matbordet, det är roligt och utmanande, barn lär varandra

ord, barn blir berikade att ha fler språk. Vidare säger Lena att förut hade de, på väggarna, frukt och grönsakernas namn på olika språk och de märkte att de blev bättre på att försöka förklara, det underlättar mycket.

Kultti (2014b) belyser att måltidsaktiviteterna i förskolan kan stödja flerspråkiga barns delaktighet, kommunikation och utveckling av språk. Lärande, vård och beteende är de viktigaste centrala punkterna i måltiderna. Kommunikation, språklärande och berättelser vid måltiden är också viktiga för flerspråkiga barns språkutveckling. Vidare betonar Kultti (2014b) att vardagliga måltidsaktiviteter i förskolan ger barnen möjligheter till interaktion och deltagande som är viktiga för att stödja barns språkinläring. Detta gäller för alla barn, men framförallt för flerspråkiga barn. Flerspråkiga barn behöver många möjligheter att stöta på nya ord och uttryck. Med sin studie har Kultti (2014b) visat att måltidsaktiviteter i förskolan är arenor för språklig och kommunikativ utveckling. Måltiderna främjar barns självständighet och engagemang, och ger samtidigt möjligheter för utökad kommunikation. Vidare visade Kultti (2014b) hur förskolan kan ge barn från andra kulturer nödvändiga förutsättningar för att utveckla ytterligare ett språk. Måltiderna på förskolan erbjuder en rik lärandemiljö där barn socialiseras och får kommunicera på svenska.

3.4 Modersmålet och flerspråkiga barns språkutveckling

Alla fyra förskollärare betonar modersmålet vikt för flerspråkiga barns språk och lärande i det svenska språket. Jag vill bara påminna att både F1 och F2 har tio språk på avdelningen inklusive svenskan, F3 och F4 har sex språk på avdelningen inklusive svenskan. F1 har 100 % flerspråkiga barn på avdelningen, F2 har 80 %, F3 har 67 % och F4 har 27 % flerspråkiga barn på avdelningen. Bara F4 har tillgång till flerspråkig personal på förskolan.

På frågan om hur modersmålet hjälper flerspråkiga barn i språkinläringen i det svenska språket har Anna tolkat att barn kan utveckla två språk rätt bra, att de inte alltid behöver ha ett starkt modersmål för att vara stark i svenska. De har märkt ibland att de som är väldigt starka i svenska språket men som hemma är osäkra när de pratar sitt hemspråk. Att ha hemspråket hemma hjälper att ”bygga upp”, men det beror på hur mycket föräldrarna och syskonen pratar. I förskolan ställer förskollärarna väldigt mycket frågor, mycket utmanar till samtal, ”kanske man inte gör det hemma”. Vidare berättar Anna att hon inte har fortbildning men har läst mycket om flerspråkighet, och tror att man ett starkt modersmål, kan det säkert gynna att lära sig ett nytt språk. De säger till föräldrarna att de ska prata på sitt modersmål hemma, de uppmanar föräldrarna att det är viktigt att prata modersmålet hemma, och ge barnen mycket ord, för att ”modersmålet blomstrar hemma, och svenskan blomstrar här” (Anna, F1).

Förskollärare Erika (F4) anser att förskolläraren behöver ha kunskaper om barns modersmål och om barnens kultur. Lena anser att har man ett bra modersmål går det lättare att lära sig ett nytt språk, det märker de, om barnet har bott här länge och ändå har dålig svenska så tar de upp det med föräldrarna, och det visar ofta att de har dåligt modersmål också. ”Det går hand i hand” säger Lena och fortsätter sedan att säga att modersmålet är viktigt för att kunna lära sig ett annat språk (Lena, F2). Även Sara (F3) lyfter fram att om barn har ett bra ordförråd på hemspråket, blir det lättare att hitta det i

svenskan också. Har de inte bra grund i sitt modersmål då är ju svårare att koppla upp det till det andra språket.

Forskning och erfarenhet visar att flerspråkiga barns språkutveckling stimuleras om barnet använder sitt modersmål (Skolverket, 2006). Myndigheten för skolutveckling (2007) skriver att inläring av svenska språket underlättas om barnet redan har ett utvecklat modersmål. Barnets språkutveckling sker parallellt och det första språket och det andra språket stödjer varandra.

Ladberg (2003) betonar nödvändigheten av att förskolläraren med hjälp av föräldrar lägger grunden till flerspråkighet hos de barn som har ett annat modersmål. När vuxna möter flerspråkiga barn är det viktigt att förstå att barnet behöver alla sina språk för då blir det lättare för det på alla vis. Ju mer barnet kan sitt modersmål desto lättare för barnet att lära sig ett nytt språk.

Barnens språkutvecklingsprocess börjar redan i förskoleåldern. Under de första stadierna av språkinläring är det viktigt att ständigt hänvisa till modersmålet. Förkunskaper hos förskolebarn är en startpunkt för att förvärva ett nytt språk, vilket leder till språköverföring. Med språköverföring menas användningen av det första språket under andraspråksinläring, skriver Salmons Madriñan (2014).

Sammanfattningsvis har jag genom analysen av de fyra intervjuerna kunnat visa hur viktigt förskollärarna anser att modersmålet är för barns språkinläring i förskola. Att barn får fortsätta att utöva sitt modersmål handlar om att barnet ska få känna sin trygghet och skapa en identitet. De barn som kan två språk har ofta lättare att lära sig nya språk än de barn som bara kan ett språk. Det är också viktigt att förskolan samverkar med barnens föräldrar och familjer, för att modersmålet skall bevaras och uppskattas.

4 Diskussion

Nedan presenteras metod- och resultatdiskussionen.

4.1 Metoddiskussion

Att använda intervjumetoden anser jag är ett bra sätt att tolka och analysera de fyra förskollärarnas arbetssätt kring flerspråkiga barns språkutveckling. Det var genom att samtalet spelades in som jag kunde lyssna på intervjuerna flera gånger och bearbeta och analysera det insamlade materialet. Det insamlade materialet kan tolkas olika av olika personer. Jag försökte analysera materialet så objektivt och allsidigt som möjligt. Det som jag saknade var att intervjua flera förskollärare, t. ex sju eller åtta, för att ha mer underlag för analysdelen, för att få ännu bättre uppfattning och bättre bild av arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling och med X5000-Läståget. Jag är tacksam för att ha fått fyra intervjuer med eftersom de var kunniga och visade sitt intresse för flerspråkighet och de visade även engagemang i mitt arbete.

Jag vill även diskutera om intervjufrågornas formulering. Tanken från början var att ha sådana frågor för att få ut mycket information kring flerspråkighet och om X5000-Läståget. Här har jag missat två viktiga faktorer, anser jag. Jag skulle tänka att ha i frågeformuläret även frågor som berör leken och om skapande aktiviteterna och deras betydelse i språkutvecklingen hos flerspråkiga barn. Då skulle jag kunna gå in i analysdelen ännu djupare och skulle ha bättre förståelse av arbetet med flerspråkiga barn och med X5000-projektet.

4.2 Resultatdiskussion

Syftet med detta examensarbete var att undersöka hur förskolläraren arbetar med flerspråkiga barns språkutveckling på förskolan utifrån ett läsfrämjande- och läsutvecklingsarbete X5000-Läståget. Undersökningen gjordes utifrån tre frågeställningar. Det första berör frågan om vilken betydelse X5000-Läståget har i flerspråkiga barns språkutveckling i det svenska språket enligt ett urval av förskollärare. Det andra berör frågan om vilka arbetssätt förskollärarna använder för att stödja språkutvecklingen hos flerspråkiga barn. Den tredje berör frågan om vilken uppfattning förskollärarna har om betydelsen av modersmålet i flerspråkiga barns lärande i det svenska språket.

Denna studie kallas för didaktiskt eftersom studiens problemformulering utgår från en "Hur?" fråga. Med tanken på detta kan man undersöka hur teori kan komma till uttryck i konkreta situationer i verksamheten. Genom att skapa en frågeställning får man en klarare bild av och mer kunskap om temat, samt blir arbetet mer fokuserat och det blir mer intressant (Reinecker, 2003).

Analysen av den första frågan, om vilken betydelse X5000-Läståget har i flerspråkiga barns språkutveckling i det svenska språket, visar att alla intervjuade förskollärare har en positiv syn på läsfrämjande arbete X5000-Läståget som ett språkutvecklingsfrämjande projekt. X5000-Läståget ger förskolläraren redskap att

arbeta på roliga och stimulerande sätt med flerspråkiga barns språkutveckling. X5000-Läståget syftar till att visa läsningens och bokens betydelse i barns språkutveckling. Tanken med X5000-Läståget är att utveckla det läsfrämjande arbetet både på bibliotek och i förskola. Projektet gynnar och stimulerar språkutvecklingen hos barnen genom att förstärka samtalet mellan barn och förskollärare. X5000-Läståget ger både förskolläraren och barnen inspiration och bidrar till språkutveckling.

Analysen av den andra frågan, om vilka arbetssätt förskolläraren använder för att stödja språkutvecklingen hos flerspråkiga barn, visar att alla intervjuade förskollärare är eniga om att bokläsningen, bilderböckerna, modersmålet, måltidsaktiviteterna, rim och ramsor är viktiga delar för de flerspråkiga barnens språkinläring och språkutveckling. Genom att läsa böcker och sedan diskutera kring dessa väcks nya tankar hos barnen och förskolläraren kan märka att det kan finnas mer än en berättelse bakom texten i böcker. Förskolläraren ska inte bara låta barnens tankar och idéer mötas utan också respektera barnens upplevelser och utmana dem med frågor och förslag för att ge barnen möjlighet för språkutveckling och språkanvändning i olika sammanhang. Eftersom arbetet utgår från det sociokulturella perspektivet på språkutvecklingen och tanken med det sociokulturella perspektivet är att barn lär sig i olika sociala sammanhang, utvecklas språket i det sociala samspelet i vardagen. Alltså, barns språklärande och språkutveckling sker i det sociala samspelet tillsammans med andra. Det har även visat sig i den här studiens intervjuer i likhet med litteraturen (Björklund, 2008; Dominković et al., 2006). Likaså framkommer det att förskolläraren har en viktig plats i flerspråkiga barns språklärande då det är de som skapar en lärorik miljö som ger barnen de goda förutsättningarna för att utvecklas i det svenska språket.

Analysen av den tredje frågan, om vilken vikt modersmålet har i flerspråkiga barns språk och lärande i det svenska språket, visar att alla de intervjuade förskollärarna bedömer modersmålet som en viktig grund för att lära sig ett nytt språk. De visar även ett stort intresse för barnets modersmål och visar nyfikenhet på barnens kultur. Modersmålet har en avgörande roll inte bara för flerspråkiga barns språkutveckling utan också för barnens identitetsutveckling.

Svensk förskola är idag en arena för en kulturell och språklig mångfald. Barn i svenska förskolor kommer från olika kulturer och de för med sig olika erfarenheter och identiteter. Dagens förskollärare möter nya krav och flerspråkighet ur många aspekter. Det innebär stora förändringar och helt nya utmaningar för förskola och förskollärare. Benckert et al. (2008) skriver att i arbetet med flerspråkiga barn krävs andra kunskaper och andra förutsättningar än när man arbetar med barn som har svenska språket som modersmål. Vidare säger Benckert et al. att förskollärarens roll är oerhört stor i detta sammanhang för de kan påverka på barnens språkliga kompetenser och stimulera deras kunskapsutveckling.

Michel, Ofner och Thoma (2014) genomförde en studie i Tyskland som undersöker förskollärarnas språkmedvetenhet som är kopplade till deras kunskaper och färdigheter för att stödja förskolebarns språkutveckling. Studien undersöker även förskollärarens förmåga att följa ett barns språkliga utveckling samt förskollärarens skicklighet att välja lämpliga insatser för att stödja barns tidiga språkutveckling. Enligt studien behöver förskolläraren ha förmågan att omsätta teorin i praktiken, det vill säga genomföra de kunskaper och färdigheter som förskolläraren har fått i utbildningen. Studien visade att tyska förskollärare inte känner sig väl förberedda inför de växande språkliga behoven i sitt yrkesliv. Studien visade även att förskollärare med en intensiv specialistutbildning

var bättre på att välja lämpliga metoder att stödja barns språkutveckling (Michel et al., 2014).

Enligt Michel et al. (2014) har den traditionella omsorgsinriktade verksamheten förändrats mycket; förskolan ska inte längre bara vara en miljö för social lek, istället ska förskolan vara en plats för effektiva förberedelser för grundskolan. Michel et al. skriver om att de nya europeiska och amerikanska officiella standards betonar språket som en viktig domän för barns utveckling. Utifrån detta räknar Michel et al. att för förskolebarns språkutveckling behöver förskolläraren skapa rika lärandemiljöer, förbättra förmågor hos barns språk och förbereda yngre barn för läskunnighet. Med tanke på detta poängterar Michel et al. behovet av fler välutbildade förskollärare med högre språklig kompetens.

Utifrån förskollärarnas tankar om flerspråkiga barns språkutveckling har jag dragit fram några punkter som inte framkommit i analysen och som jag saknat.

Bara förskollärare Sara (F3) har pratat om lekens betydelse för flerspråkiga barns språkutveckling. Alla som arbetar i förskolan vet att det bästa med förskolan är att barnen får leka, anser Eriksson (2009) och menar att förskolläraren har möjligheten att möta barnen i deras värld och utgå från leken samt arbeta med målen i läroplanen. Leken ger barnen möjlighet att utvecklas, lära, bearbeta och utforska sin omvärld, kommunicera, att få chansen både tala och lyssna. Leken ger förskolläraren chansen att känna barnen samt komma barnen nära genom att visa intresse för leken. Ladberg (2003) belyser att en lugn och koncentrerad lek är det bästa förutsättningen för flerspråkiga barns språkutveckling. I leken utvecklar barnen sin förmåga att uttrycka sig genom att använda det språkliga materialet samt utvecklas barnens fantasi.

Ingen av de intervjuade förskollärarna har sagt något om skapande aktiviteternas betydelse i flerspråkiga barns språkutveckling. Skapande aktiviteterna ger barnen stimulans för språklig utveckling utifrån barnens erfarenheter, intressen, behov och förutsättningar såsom barnen får möjlighet att tänka, fundera, fråga, diskutera, samtala. Enligt X5000-Läståget (<http://www.gavle.se/x5000>) går det att få in läroplanen i årets bilderbok som förskolorna arbetar med under hela läsåret. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) står skrivet att:

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama (sid. 10).

Det vill säga skapande aktiviteten har nära koppling till språkutveckling. Enligt Kultti (2014a) finns det goda möjligheter att skapa gynnsamma språkmiljöer i förskolan, exempelvis genom kreativa aktiviteter där lärare och barn deltar i tillsammans, genom benämning av föremål och användning av synonymer, genom barns deltagande i fantasilekar, genom språklig upprepning och genom samtal i olika sammanhang.

Ingen har heller sagt någonting om biblioteksbesök såsom i X5000-projektet ingår nära samarbetet med biblioteket där barnen brukar ha visningar och sagostunder (<http://www.gavle.se/x5000>).

De ovan nämnda punkterna, lekens och de skapande aktiviteternas samt biblioteksbesökets betydelse för flerspråkiga barns språkutveckling, har jag saknat

under analysen. Detta kan bero på att jag inte hade några frågor i frågeformuläret som berör leken, eller skapande aktiviteterna eller om biblioteksbesöket som enligt min tolkning är viktiga bidrag för språkutvecklingen hos flerspråkiga barn. Frågorna som jag hade formulerat handlade mest om bokläsningen, om X5000-Läståget och dess betydelse i flerspråkiga barns språkutveckling samt om modersmålet.

Jag funderade över vad denna studie skulle ha gett för resultat om jag hade intervjuat förskollärare som arbetar med olika bilderböcker under ett helt läsår. Då skulle de säkert ha olika arbetsmetoder för att stimulera språkutvecklingen hos flerspråkiga barn. Jag funderade också över hur denna studie skulle se ut om jag hade intervjuat förskollärare som hade gått någon fortbildning om flerspråkighet. Då skulle de förmodligen ha olika arbetssätt för att främja flerspråkiga barns språkutveckling.

4.3 Sammanfattning

Sammanfattningsvis har jag genom analysen av fyra förskollärares intervjuer och i analysen av de teorier som är relevanta för denna studie kunnat se att det läsfrämjande arbetet X5000-Läståget har en viktig roll för flerspråkiga barns språkinläring och språkutveckling. Dessutom är ett utvecklat modersmål samt förskollärarens engagemang i barnens lärande också av betydelse för flerspråkiga barns språkinläring och språkutveckling i det svenska språket. Alla de intervjuade förskollärarna ser vikten av läsfrämjande arbete och ser X5000-Läståget i förskolan som ett till viktigt bidrag för flerspråkiga barns språkutveckling. Intervjudeltagarna anser också att de flerspråkiga barnens språkutveckling stimuleras genom att de arbetar medvetet med språket i alla rutinsituationer.

Jag är övertygad om att kunskaperna som jag har fått genom min studie kan komma till användning för mig då jag som flerspråkig förskollärare kan skapa ett gruppforum eller ett nätverk med några flerspråkiga förskollärare och att ha diskussioner om hur förskolläraren kan arbeta med flerspråkiga barns språkutveckling för att ge barnen goda förutsättningar i deras lärande. Under den här tiden har jag upptäckt nya perspektiv som förskolläraren kan ge flerspråkiga barn för att de på bästa tänkbara sätt utvecklar både det svenska språket och sitt modersmål.

4.4 Förslag till vidare forskning

Ett tema som kan utvecklas i fortsatt forskning kan vara att intervjua bibliotekarier och ta reda på vad de tycker om X5000-Läståget i förskolans arbete som barns språkutvecklingsfrämjande projekt. Är bibliotekarier nöjda med förskolans insatser? Har förskolorna ett bra samarbete med biblioteket? Har bibliotekarier tillräckliga kunskaper om flerspråkighet, om flerspråkiga barns språkutveckling och hur de samarbetar med förskolorna kring dessa frågor? Känner alla flerspråkiga barn att biblioteket är något positivt och viktigt för barnen? Det skulle vara intressant att vidareutveckla denna studie utifrån denna infallsvinkel genom att intervjua bibliotekarier för att försöka få svar på om framtida strategier eftersom bibliotekarier har varit med i X5000-Läståget och gjorde insatser i projektet genom sitt samarbete med förskolorna. Bibliotekariernas nya idéer angående samarbetet med förskolorna kan utföras med mer målinriktat och mer framåtsträvande sätt för att främja alla flerspråkiga barn i språkinläringen och språkspråkutvecklingen i det svenska språket.

5 Referenser

- Benckert, S., Håland, P. & Wallin, K. (2008). *Flerspråkighet i förskolan: ett referens och metodmaterial*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Bergöö, K. (2009). Kritisk litteracitet. I K. Jönsson (red.) *Bygga broar och öppna dörrar: Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola (s. 177-189)*. Stockholm: Liber.
- Björklund, E. (2008). *Att erövra litteracitet – Små barns kommunikation möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. Göteborg: Göteborgs universitet
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Dominković, K., Eriksson, Y. & Fellenius, K. (2006). *Läsa högt för barn*. (1. uppl.). Lund: Studentlitteratur
- Edwards, A. (2008). *Bilderbokens mångfald och möjligheter*. Stockholm. Natur & Kultur.
- Einarsson, P. (2004). *Skriv- och läsglädje! om små barns naturliga vilja att bli medlemmar i skriv- och läsklubben*. Växjö: Öjaby förskola
- Eriksson, M. (2009). *Lärande i sagans värld: om temaarbete i förskola och förskoleklass*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Fast, C. (2001). *Berätta! Inspiration och teknik*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Fast, C. (2009). Inbillningskraftens betydelse för barns läs- och skrivutveckling. I K. Jönsson (red.) *Bygga broar och öppna dörrar: Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola (s. 34-57)*. Stockholm: Liber.
- Fox, M. (2003). *Läsa högt: en bok om högläsningens förtrollande verkan*. (1. uppl.). Ystad: Kabusa böcker.
- Hammarberg, T. (2006). *Mänskliga rättigheter: konventionen om barnets rättigheter*. (Ny, rev. uppl.). Stockholm: Utrikesdepartementet
- Jönsson, K. (2009). Läsning och skrivning som sociala praktiker. I K. Jönsson (red.) *Bygga broar och öppna dörrar: Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola (s. 88-112)*. Stockholm: Liber.
- Kultti, A. (2014a). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan: lärande av och på ett andra språk*. Stockholm: Liber.
- Kultti, A. (2014b). Mealtimes in Swedish Preschools: Pedagogical Opportunities for Toddlers Learning a New Language. *Early Years: An International Journal Of Research And Development*, 34(1), 18-31.

Kåreland, L. (2009). Sagan och berättelsen som meningsskapare. I K. Jönsson (red.) *Bygga broar och öppna dörrar: Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola* (s. 61-85). Stockholm: Liber.

Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber.

Lundin, M. (2009) *Att dokumentera en undersökning i en uppsats*.

Michel, M., Ofner, D., & Thoma, D. (2014). Early Childhood Educators' Competences for Supporting Children's Academic Language Skills in Germany. *Language Awareness*, 23(1-2), 137-156.

Myndigheten för skolutveckling (2007). *Att läsa och skriva: forskning och beprövad erfarenhet* (rev. uppl.). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Rienecker, L. (2003). *Problemformulering*. (1. uppl.). Stockholm: Liber.

Salmona Madriñan, M. (2014). The Use of First Language in the Second-Language Classroom: A Support for Second Language Acquisition. *GIST Education And Learning Research Journal*, (9), 50-66.

Sandvik, M. och Spurkland, M. (2015). *Språkstimulera och dokumentera i den flerspråkiga förskolan*. Lund: Studentlitteratur,

Skolverket (2006). *Komma till tals – flerspråkiga barn i förskolan*. Myndigheten för skolutveckling.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98* (Ny, rev.utg.). Stockholm: Skolverket.

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, A. (2009). *Barnet, språket och miljön: från ord till mening*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (2011). *Förskola i utveckling, Bakgrund till ändringar i förskolans läroplan*.

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Bromma: CM gruppen

Widerberg, G. (2008). *Inte bara läsvila: tankar och idéer från samverkansprojekt mellan bibliotek och förskola*. Stockholm: En bok för alla

ELEKTRONISKA KÄLLOR

<http://www.gavle.se/x5000>

Hämtad 2015-08-10 från <http://www.gavle.se/x5000>

6 Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev

Informationsbrev till biträdande förskolechefen på _____ förskola

Hej! Jag är Liana Aghakhanyan och läser till förskollärare på min avslutande termin vid Högskolan i Gävle. Nu skriver jag mitt examensarbete där jag ska undersöka hur förskollärare arbetar med tvåspråkiga (flerspråkiga) barns språkutveckling i det svenska språket utifrån X5000-Läståget.

Undersökningen kommer att genomföras i form av intervjuer. För att få så tydligt material som möjligt kommer jag använda mig av diktafon. Om de intervjuade accepterar kommer det inspelade materialet enbart användas som underlag för mitt examensarbete. Endast min handledare Elisabeth Björklund och jag kommer att lyssna och ha tillgång till materialet. Du har rätt att dra tillbaks ditt medgivande när som helst under studiens gång. Förskollärarnas namn och förskolors namn kommer att vara fingerade med tanke på etiska ställningstagande gällande studiens utförande och allas rätt till anonymitet.

Jag kommer att intervjua sammanlagt sex förskollärare från tre olika förskolor inom Gävle Kommun. Jag vill gärna besöka er förskola eftersom ni har barngrupper som består av tvåspråkiga (flerspråkiga) barn. Jag önskar få möjlighet att intervjua två förskollärare, varav en förskollärare från äldre barngruppen och en från yngre barngruppen. Intervjufrågorna är öppna frågor och beräknas ta cirka 40 minuter per person. Jag vill gärna besöka er under vecka 40 eller vecka 41.

Ert deltagande är frivilligt men samtidigt viktigt för min studie.

Vid frågor, vänligen kontakta mig på e-postadress: XXXXXX@hotmail.com, tel. XXXX

Tack för att ni vill medverka i min studie

Liana Aghakhanyan

Vänliga hälsningar Liana Aghakhanyan

Handledare Elisabeth Björklund, FD. Universitetslektor i didaktik.
e-postadress: XXX@hig.se

Bilaga 2: Frågor till förskollärare

Del 1: Allmänna frågor

1. Hur länge har du arbetat som förskollärare?
2. Hur länge har du arbetat med tvåspråkiga (flerspråkiga) barn?
3. Har du gått någon fortbildning om tvåspråkighet (flerspråkighet)?
4. Vilka kunskaper anser du att en förskollärare behöver ha för att arbeta med tvåspråkiga (flerspråkiga) barn?
5. Finns det tillgång till tvåspråkig (flerspråkig) personal på förskolan?
6. Hur många språk finns på avdelningen?
7. Hur stor procent tvåspråkiga (flerspråkiga) barn finns på avdelningen?

Del 2: Tvåspråkighet (flerspråkighet) och utvecklingsarbetet X5000-Läståget

8. Hur ser Du som förskollärare på utvecklingsarbetet X5000-Läståget och dess betydelse för tvåspråkiga (flerspråkiga) barns språkutveckling?
9. Vilka arbetsmetoder använder Du i planerade aktiviteter för att stimulera tvåspråkiga (flerspråkiga) barn i deras språkinläring och språkutveckling utifrån X5000-Läståget?
10. Hur ser Du som förskollärare på bokläsningen och dess betydelse för att stimulera tvåspråkiga (flerspråkiga) barns språkutveckling?
11. Har Du planerade bokläsningstider varje dag? Hur kan en sådan bokläsningsstund se ut?
12. Hur arbetar Du på förskolan för att väcka och utveckla tvåspråkiga (flerspråkiga) barns intresse för böcker och läsning?
13. Vilka svårigheter möter Du i arbetet med tvåspråkiga (flerspråkiga) barns språkutveckling i det svenska språket?
14. Vilka möjligheter finner Du i arbetet med tvåspråkiga (flerspråkiga) barns språkutveckling i det svenska språket?
15. Hur hjälper modersmålet i tvåspråkiga (flerspråkiga) barns språkinläring i det svenska språket?
16. Hur ser Du på samarbetet med andra förskolor som arbetar med X5000-Läståget?
17. Upplever Du att utvecklingsarbetet X5000-Läståget ger konkreta resultat i tvåspråkiga (flerspråkiga) barns språkutveckling?
18. Är Du nöjd med nuvarande utvecklingsarbetet X5000-Läståget eller saknas det någonting? Om det saknas någonting i så fall vad?